

Humanist pedaqogika manifesti

(Манифест на азербайджанском)

Preambula.

25 il əvvəl bir qrup novator müəllimlər "Əməkdaşlıq pedaqogikası" manifestini elan etmişdilər (Peredelkino, 1986-cı il). Növbəti illərdə novator müəllimlərin baş tutmuş görüşləri ilə bağlı hesabatlar dərc edilmiş, hesabatlarda əməkdaşlıq pedaqogikasının "Şəxsiyyətin demokratikləşməsi" (Tsinandali, Telavi rayonu, Gürcüstan, 1987-ci il), "Yenilənmə metodikası" (Moskva, 1988-ci il), "Yeni məktəbə daxil olaraq" (Krasnodar diyarı, 188-ci il) müxtəlif aspektləri nəzərdən keçirilmişdir.

Əməkdaşlıq pedaqogikası ideyalarını yüz minlərlə müəllim coşqu ilə qəbul etmiş, müəllimlərin yaradıcı işləri təhsil təcrübəsini yeniləmiş və elmi şüuru irəlilətmə - əməkdaşlıq prinsipi pedaqogika nəzəriyyəsinin əsas göstəricisinə çevrilmişdir.

Biz, bu cür görüşlərin ilhamçıları olmuş "Uçitelskaya qazeta" qazetinin baş redaktoru V.F.Matveyeviçin, görkəmli mütəfəkkir pedaqoq S.L.Soloveyçikin əziz xatirəsini yad edirik.

Həmin vaxtdan etibarən son on ildə dünyada baş vermiş dəyişikliklər uşaqların həyatı və təhsilinə, Yer üzərində həyatın qorunub saxlanması üçün yüksəliş yolunda bəşəriyyətin hərəkətinə görə narahatlıq və həyəcan doğurur. Mənəviyyət və insanlıq, sevgi və xeyirxahlıq, sülh və yaxşılıq kimi əsas anlayışlar ilə Klassik pedaqoji dəyərlərin qəbul edilməsinə ehtiyac yaranır. Yalnız pedaqoji şüurun dəyişdirilməsi yolu ilə bu anlayışların əsasında təhsil "bəlasını" – müasir cəmiyyətdə mənəviyyətsizlik və əxlaqsızlığın artmasının nəticələri ilə avtoritarizmi aradan qaldırmaq üçün mümkün olacaq. Bir tərəfdən cəmiyyətdə təhsilə görə artan həyəcan digər tərəfdən isə pedaqoji birliyin inkişaf edən yaradıcı potensialı Pedaqoji şüurun yenilənəcəyinə ümid yaradır.

Bu səbəb və motivlər biz humanist pedaqogikasının təəssübkeşlərini – müxtəlif səviyyədə olan humanist pedaqogikasının təşkilatlarının rəhbərlərini,

müxtəlif millətlər və dindən olan insanları,

müxtəlif ölkələrin nümayəndələrini,

müəllimləri, tərbiyəçiləri, valideynləri, ictimai xadimlərini,

elm nümayəndələrini

"Əməkdaşlıq pedaqogikası" manifestini elan etməyə vadar edirik.

Bu məqsədlə Beynəlxalq Humanist Pedaqogika Mərkəzinin prezidenti Şalva Amonaşvilinin dəvəti ilə biz Buşetidə (Gürcüstan, Telavi rayonu) onun malikanədə yığılmışdıq.

7 iyul 2011-ci il "Humanist Pedaqogika Manifesti"nin elan edilməsi günü

Müraciət

Biz, "Humanist pedaqogikanın Manifesti"nin müəlifləri –

tərbiyənin mövcud vəziyyəti və böyüyən nəslin təhsillənərahat olan dünya ictimaiyyətinə müraciət edirik

hər müəllimə, hər tərbiyəçiyə, təhsilin rəhbər və işçilərinə müraciət edirik

hər valideynə

pedaqoji və qeyri-pedaqoji ali məktəblər və kolleclərinin hər tələbəyə

hər şagirdə

hər kəsə, kim bizim planetimizin gələcəyinə laqeydsiz yaşayır

"Humanist pedaqogikanın Manifesti" təqdim edirik, onun ideyaları Uşağa humanist və şəxsi yaşayış atmosferində böyüyən nəslin mənəvi inkişafı kimi məqsədlərə xidmət edir.

Sizi təhsil dünyanın bərpası və təkmilləşdirilməsi məqsədi ilə "Manifest" ətrafında birləşməyə çağırırıq və

Hər Uşaq

- Nəcib, Alicənab İnsan tərəfindən tərbiyə olunmalıdır

- mənəvi olaraq inkişaf edilməlidir

- onun şüurunu genişləndirilən və yaxşılığı yaratmağa, yaradıcılığına cəlb edilən bilikləri əldə etməlidir

- həyatında öz azad iradəsini ifadə etməyə, qorumağa və təsdiq etməyə öyrənməlidir

- vətəni sevməlidir, öz xalqın və bəşəriyyətinin çoxəsrlik mədəniyyətinə ehtiramla yaşaymalıdır

Təhsil dünyanın humanit pedaqogikanın ideyaları əsasında təkmilləşdimə, yaxşılaşdırılması üçün biz həm zahirən, həm də bizim öz daxili dünyamızda yaranan maneələri nəzərə almalıyıq.

Gənclik həyatın mənası axtarışından uzaqlaşdırılır

Dünya sürətlə dəyişir, lakin onu mədəniyyət və işığa doğru istiqamətlənmə deyil, özünün "bu həyatdan hər şeyi əldə et" sosial göstərişli elmi-texniki inkişaf dəyişir. Elmin və texnikanın əksər nailiyyətləri, əlbəttə ki, bizi zənginləşdirir, insan idrakı üföqlərini genişləndirir. Lakin onlarla yanaşı tam məxfi kütləvi qırğın silahları, ümumi "çipləşdirmə" vasitəsi ilə total nəzarət və insanın və insanların bütöv cəmiyyətlərin şüuru və şüuraltı ilə manipulyasiya edilməsi kimi "nailiyyətlər" də mövcuddur.

Gənclərin əşyalara meylənməsi təsdiqlənir, həzz almağa aludəçilik alovlandırılır, ailənin əsasları, xalqların mənəvi, dini və milli dayaqları laxladılır. Seks və mənasız həyatın güclü təbliğatı aparılır. Hökumətlər devrilir, müharibələr aparılır və dövlətlər məhv edilir.

İnsanların mənəvi-əxlaqi çökməsinin əks-sadası kimi güclənən və qorxudan təbii fəlakətləri – zəlzələləri, sunamiləri, selləri, meşə yanğınlarını, yeni xəstəliklər epidemiyasını, atom elektrik stansiyalarının və hərbi sursat anbarlarının partlayışlarını, təyyarə, gəmi və qatarların qəzalarını nəzərdən keçirmək lazımdır. Birdəfəyə bütöv şəhərlər məhv edilir, minlərlə, yüzminlərlə insanlar həlak olurlar.

Şahidi olduğumuz bu dəyişikliklər dünya təhsilinə də öz təsirini göstərir. Müxtəlif ölkələrdə islahatlar həyata keçirilir ki, cəmiyyət onları xalq əleyhinə olan kimi qəbul edir: onlar bir qayda olaraq insanların maariflənmə səviyyəsinin aşağı düşməsinə və onlarda həzz almağa, maddi rifaha, digərlərinin ziyanına olmuş olsa da belə öz şəxsi həyatının yaxşılaşdırılmasına istəklərin artmasına gətirib çıxarır. Belə insan cəmiyyətləri asanlıqla idarə və manipulyasiya edilir.

Təhsil prosesində gənclər ısrarla yüksək dünya görüşü baxışlarından, həyatın mənası və təyinatının axtarışından, ideala xidmət göstərmək anlayışından, mənəvi sorğulardan, vicdan, borc, məsuliyyət hissindən uzaq tutulur. Təhsil prosesi və onların formal nəticələri təlim-tərbiyədən üstün tutulur. Təhsil dünyasından gənc insanların mənəvi-əxlaqi yetişdirilməsi vəzifələri sıxışdırılıb çıxarılır. Alicənablıq və comərdlik, yaxşılıq və gözəllik, ümumi rifah və mənəvi kamillik, məhəbbət və sadəqət, vətən və ümumbəşəri dəyərlər boş bir səsə çevrilir. Kütləvi informasiya vasitələri, internet, təhsil tərkibinin standartlaşması, yalançı pedaqoji göstərişlər vasitəsi ilə gənc nəsil, həyatın özü və inkişafı, öz mənəvi-əxlaqi dünyasının təkmilləşməsi və ümumi rifahın təsdiqlənməsi üçün deyil, eqoist həyat üçün hazırlaşdırılır.

Uşaqlara məhəbbətdən olmayan hər şey hiyləgərlikdir

Uşaqları kütləvi informasiya vasitələrinin pozucu təsirindən, əxlaqsız kompüter oyunları və əyləncələrinin basqısından, pozğun tamaşa və axmaq musiqidən, böyüklərin zorakılığından, hakimiyyətlərin siyasi ambisiyalarından qorumaq lazımdır.

Hesab etmək olarmı ki, bazar prinsipinin– və ya K.D.Uşinskinin dediyi kimi "həyatdan məktəbə sirayət etməyə başlayan alverçi istiqamətin" - təhsilə tətbiq edilməsi dövlətin uşaqlar haqqında qayğısının təzahürüdür?

İddia etmək olarmı ki, təhsil dünyasına zorakılıqla vahid dövlət imtahanlarının daxil edilməsi dövlətin uşaqlara qarşı ən sədaqətli məhəbbətinin təzahürüdür?

İnanmaq olar ki, uşaqların hüquqlarının müdafiəsi adı altında yuvenal ədliyyənin tətbiq edilməsi, hansı ki, artıq yüz minlərlə uşağı ailəyə malik olmaq və valideynlərini sevmək xəşbəxtliyindən məhrum etmişdir – dövlətin uşaqlar haqqında məhəbbət və qayğısının təsdiqidir?

Məktəblərdə ombudsmanlar adlanan xidmətin daxil edilməsi, onların apelyasiyasız araşdırmaları və şagird və müəllimlərin bir birindən xəbərcilik etmələrini həvəsləndirmələr – bu da uşaqlara olan məhəbbətdən irəli gəlir?

Belə tədbirlər təhsil məkanında təlim-tərbiyə gücü ilə deyil, təlim-tərbiyəni məhv edən "yuvenal" qanunlarla tənzipləməni həyata keçirməyin kobud cəhdləridir. Lakin biz bilirik ki, cinayət, mülki, inzibati hüququn, xüsusən də yuvenal ədliyyənin heç bir maddəsi əxlaq və vicdan qanunundan ədalətli, güclü və yüksək ola bilməz.

Cəmiyyət və kütləvi informasiya vasitələri amansızcasına uşaqların nitqini təhqirlərlə, söyüşlərlə, kobudluqla, tərbiyəsizliklə, qızılanma ilə, hörmətsizliklə çirkləndirir. Ürək mədəniyyətsizlikdən, sərhəddi olmayan uşaq amansızlığından, riyakarlıqdan, öz xalqının müqəddəs yerlərinin təhqir edilməsindən silkələnir.

Əgər təhsil dünyasında uşaqlara qarşı sevgi olmadan, onlara həssas qayğı olmadan hansısa bir iş edilirsə, pisliyə səbəb olan hər şey yalan olacaq, hər şey şeytandan olacaq.

Buna görə bədbəxt hadisələr baş verir.

Heç vaxt kimsəsiz, sahibsiz, atılmış uşaqların o qədər böyük sayı olmamışdır.

Kimsəsiz, valideyn himayəsindən məhrum olmuş, atılmış, cinayətkar uşaqlar o qədər çox olmamışdır – indi var.

Uşaqlar arasında suisid halları, böyüklərin uşaqlara qarşı tərəfindən aqressiya bu qədər dəhşətli dərəcədə yox idi- indi var.

O qədər narkomanlar, siqaret çəkənlər, alkoqoliklər yox idi- indi var.

Heç vaxt uşaqları pornoqrafiyadan uzaq dururdular, uşaq fahişəliyin yayılması o qədər olmamışdır – indi isə var

Heç vaxt gizli uşaq qaçaqçılığı biznesi yox idi – indi isə var..

Gənclər faşizmi heç vaxt olmamışdır, gənclər arasında milli və dini ziddiyəti şiddətlənməmişdir – indi isə bunlar var.

Bizə ancaq elə gəlir ki, üzləşdiyimiz güclər keçilməzdir

Biz böyüməkdə olan nəslin talelərini sındıran və təhsil dünyasını dağıdan bu həqiqətdən kənar qala bilmərik, ancaq bir vəzifə: böyüməkdə olan nəslin biliklər, bacarıqlar və vərdişlərlə silahlandırılması, daha dəqiqi məktəblilərin

vahid dövlət imtahanlarına hazırlanmaları, onların həyata uyğunlaşmaları, onlara şübhəli “rəqabət qabiliyyətlilik” aşılması ilə məşğul ola bilmərik.

Təlim-təbiyə işıqlı zaman deyil, böyüməkdə olan nəslin ruhlarının xilas edilməsidir.

Qəti bilmək lazımdır ki, bu xidmətdə fasilə yoxdur və itigözlülüğü bir an belə zəiflətmək olmaz.

Əgər biz başa düşəcəyik ki, zülmətlə mübarizədə təbiyədən başqa digər silah yoxdur, təbiyəmiz daha güclü olacaq

Əgər Uşaqla birgə işıqda və işıq işlərlə yaşayacağısa Təbiyə qoruyucu olacaq

Təbiyə uşağa mənəvi sərvətlərin aşılmasına yönəldiləcəksə, o qalib olacaq.

Təhsilin ətalətli avtoritarizmi

Dahi mütəfəkkir V.İ.Vernadski yazırdı: “Bəşəriyyət müasir ictimai və sosial quruluşda böyük ölçüdə artıq reallıqlara cavab verməyən və keçmişlərdə itmiş nəsillərin təfəkkür və elmi bilikləri səviyyəsinə cavab verməyən ideyalarla idarə olunur”.

Belə ki, bizim sosial quruluşumuzda artıq öz əsrini yaşayıb keçmiş olan ideya pedaqoji avtoritarizmdir. Təhsil dünyasında ətalətli avtoritarlıq hökm sürür. Bu əsrlər ərzində oturuşmuş olan təlim-təbiyə və təhsil təcrübəsidir ki, əsasən məcburiyyət və zorakılığa, “qamçı və kölə” prinsipinə əsaslanmışdır. O, pedaqoji nəzəriyyə üzrə elmiləşdirilib, pedaqogika dərsləklərində və metodik vəsaitlərdə əks etdirilib. O rəsmi pedaqogika olaraq tanınır ki, bunun əsasında da hazırlanır: məzmun və metodlar, məktəb dərsləkləri, dərslər və ümumiyyətlə bütün təhsil sistemi, o cümlədən hakimiyyət orqanlarının əmr və təlimatları və onlar tərəfindən həyata keçirilən islahatlar. Avtoritar pedaqoji düşüncənin fəlsəfi əsası dünyanın materialist dərk edilməsidir. Başlıca vəzifəni də o diqtə edir: gənc nəslə “təhsil standartları” adlanan bir formal dəstlə silahlandırmaq. Gənc nəslin həyata hazırlanması da məhz bu mənada dərk edilir. Lakin belə hesab edilir ki, Uşaq öz təbiətinə görə onun qayğısına qalan böyüklərin istəklərinə qarşıdır, onda pedaqoji norma onun öz təbiyəçiləri və müəllimlərinin iradəsinə tabe olmağa məcbur etmək pedaqoji normaya çevrilir.

Avtoritar pedaqoji düşüncə əksər müəllimlərin, təbiyəçilərin, metodistlərin, təhsil işçilərinin, məktəb psixoloqlarının, valideynlərin fəaliyyətlərinə rəhbərlik edir. Ənənəvi dayanıqlığı və hərtərəfli tətbiq edilməsi səbəbindən avtoritar yanaşma “pedaqoji həqiqət” kimi tanınır. Baxmayaraq ki, bu da etiraf edilən faktıdır ki, həmin “həqiqət” təhsildə dərin böhran yaradır, yetirmələr və onların təbiyəçiləri, şagirdlər və müəllimlər, uşaqlar və böyüklər arasında qarşılıqlı münasibətlərdə münasibətlərin mənbəyinə çevrilir. Psixoloq D.İ.Feldşteynin ifadə etdiyi kimi: uşaqlar bizim yanımızdadır, lakin bizim daxilimizdə deyil, biz onların yanındayıq, lakin onlar bizi öz daxillərinə buraxmırlar.

Bizə uşaqları tək cə xarici dünyanın zorakılığından deyil, əgər biz – avtoritar köklənmiş müəllimlər, təbiyəçilər, valideynləriksə həm də özümüzə qorumaq lazımdır. Bizə, özümüzü aldadıcı həqiqət olan uşaqlara avtoritar yanaşmadan uzaqlaşdırmaq lazımdır.

Avtoritar prosesdə məktəblilər, əlbəttə ki, hansısa bir təbiyə və inkişaf səviyyəsi əldə edirlər, onlardan bir çoxu həqiqətdən də möhkəm biliklərlə silahlanır, istədlərini nümayiş etdirir və məşhurlaşirlər. Lakin Həqiqətin təcəssümü bundadır ki?

Bizim təbiyə alanları şagirdlər öz məktəb illərini, uşaqlığı və gənclik dövrünü daha sevinclə və maraqlı yaşaya bilərlər. Onlar daha kamil vətəndaşlar ola bilərlər və öz zəngin mənəvi və təbii xasiyyətini göstərə bilərlər. Və bu xoşbəxtlik demək olar hamıya toxunardı, əgər onların təhsil dünyası mənəvi humanizmlə dolu olsaydı.

Özünə qalib gəlmək

İnsansevər maarifləndirici dünyanın yaradılmasında ən böyük çətinlik bizim özümüzün daxilimizdədir. Bu bizim durğunluğumuz və mühafizəkarlığımız, bizim avtoritar pedaqoji təfəkkürə meylliliyimiz, bizim şüurumuzun materializm mənəvlərində sıxılması, avtoritarizmin pedaqogikanın həqiqi yolu olmasına inam, yeni bir işlə məşğul olmaq tənbelliyi, artan yaşa istinad və s.

Kiminki daxilində uşaqlara qarşı məhəbbət azdır, kimdəki avtoritarizm və hakimiyyət sevgisi xarakterin xüsusiyyətləri olmuşdur – özünüdəyişmə, əlbəttə ki, dərinləşəcəkdir. Deyilənə onu da əlavə edək ki, əksər müəllimlər və tərbiyəçilər, öz rəhbərliklərindən ehtiyat edərək həddən artıq fəallıq göstərməyə qorxurlar.

Öz daxilində olan qorxuya qalib gəlmək lazımdır, qəhrəmanlıq etmək – ruhun qəhrəmanı olmaq lazımdır. Belə qətiyyətli qərar hər hansı bir kənar hallardan deyil, bizim özümüzədən asılıdır. Şəxsiyyət özü özü ilə mübarizədə doğulur. Bu mübarizə asan deyil, şərəfli olacaq. İnsansevər maarifləndirici dünyanın yaratıcıları olmaq, bizim subyektiv təhsil sahəmizin bizim yetirmələrimiz və şagirdlərimiz üçün sevincli olması üçün bizə lazım olacaqdır:

- bizim şüurumuzda mənəviyyətin ölçülərini qəbul etmək və bunun əsasında düşünmək;
- öz xarakterimizi nəcibləşdirmək, uşaqlara və ətraflara qarşı münasibəti daha incə, zərif etmək
- özümüzə yaradıcılıq səbr yetişdirmək;
- uşaqların sevgi hissiyyatını təkmilləşdirmək, ən yaxınları sevmək, bütün əzəmətli, ucalığa və gözəlliyə sevinmək;
- pedaqoji məsələlərin həlli zamanı qərarlaməüdriliklik ilə rəhbər tutmaq;
- pedaqogika klassiklərin əsərlərinə meyl göstərmək.

Ancaq belə bir mübarizədə daxilimizdə olan, bizi avtoritar təfəkkür və təcrübə ilə əlaqələndirən hər şeyə qalib gəlmək mümkündür. Bu yüksəlmə prosesində bizi artmaqda olan qarşılıqlı məhəbbət və bizim yetirmələr və şagirdlərin etibar, onların hər birinin genişlənməkdə olan mənəvi ümumiliyi dəstəkləyəcəkdir.

Hər uşağın genişliyinə inanmaq.

Allah vergisinə inanmaq.

Humanist pedaqogikanın dəyişdirici gücünə inanmaq.

Uşaq Səma və Torpağın, Ruh və Materiyanın ittifaqidir

“Manifest” insansevər pedaqogikanın bütün çalarlarını özündə yerləşdirə bilməz. Buna görə də biz ancaq onun əsas aspektlərinə, ilk növbədə ruhi-fəlsəfi aspektinə, eləcə də bizim Uşağı necə dərk etməli olduğumuza toxunacağıq.

Materialist fəlsəfə təfəkkürün əsası qismində üç ölçünü qəbul edir – zaman, materiya, məkan. Lakin genişlənən düşüncə bu ölçülərin başına daha bir ölçünü gətirir - mənəvilik, hansı ki, onun nüvəsini İlahi başlanğıca olan inam təşkil edir. Bu ölçülərin məcmusu klassik pedaqoji irsi müəyən edir; mənəviliyin ölçülməsi onu aqilliklə doldurur və gələcəyə istiqamətləndirir.

Klassik pedaqogia üçün mənəvilik ölçüsünün mənası dini təlimlərin əsası, mədəniyyət və əxlaqdır. Lakin bu klassik pedaqoji təlimi dini etmir, o özünün aşkar ifadə edilən dünyəviliyini qoruyub saxlayır. İnsansevər pedaqogika, bizim onu təklif etdiyimiz şəkildə elə klassik pedaqogikanın övlətidir. O klassik əsası o şərtlə qəbul edir ki, mənəvilik anlayışına digər tərkib hissələrindən əlavə bu və ya digər dünya dini təliminin məğzi qoyula bilsin. Buna görə də mənəviliyin mənası qismində biz ancaq yol verilən üç aksiomatik postulatı qəbul edirik:

* Ali Dünyanın Reallığını, Ali Şüuru, Tanrını.

* İnsan ruhunun ölməzliyi

Və onun əbədi təkmilləşdirilməsinə məqsədi.

* Yer üzündəki həyatını mənəvi təkmilləşdirmə və qalxma yolunun bir parçası kimi düşünülmesi

Bu ifadələrdən biz Uşağın fəlsəfi qavrayışı haqqında nəticə çıxarıyıq.

- o bizim yer üzündəki həyatımızın təzahürüdür (ruhun hökmüdür),
- o öz qismətin, öz missiyanın daşıyıcıdır,
- onda yüksək ruh enerjisi, məhdudiyətsiz mənəvi kamilliyin imkanı var,

Uşağın mənəvi mahiyyəti onun psixoloji təbiətinin aparıcı xüsusiyyətləri ilə təkmilləşdirilir:

- inkişafa ehtiras,
- böyütməyə ehtiras,
- idrakına ehtiras,
- azadlığa ehtiras

Beləliklə biz Uşağın bütöv mahiyəti anlayışını əldə edirik: o, iki təbiətin – mənəvi və material – tamlığıdır ki, onlarda Təbiət Mənəviliyi aparıcıdır. Bundan çıxış edərək: yeni fundamental prinsip əmələ gəlir və iddia edir ki, bütün pedaqoji proses Uşağın maddi təbiəti əsasında deyil, onun bütövlük mahiyyəti əsasında qurulmalıdır.

Avtoritar pedaqogika göstərilən prinsipi qəbul edə bilmir, ona görə ki, mənəvilinin ölçülməsi yaddır. İnsansevər pedaqogika üçün düşüncəli mahiyyət yaxındır; o, tədris prosesində tam həyata keçirilmə üçün zəruri olan bütün şərtlərə malikdir: inam, məhəbbət, sevinc, etibar, səbr, xeyirxahlıq, rəhmlilik, sədaqətlik, alicənablıq, böyük ürək, mənəvi heyat.

Sözlərin pedaqoji bürcü

Bizdə - müəllim və tərbiyəçilərdə - müqəddəs sözlər vardır ki, onlar, elə bil ki, düşüncənin tamlığı və istiqamətinin yoxlandığı və bədi təcübənin təsdiq etdiyi Pedaqoji Bürcdür. Onlar düşüncəmizi genişləndirir və yüksəldir və bizi hərəkətli fəaliyyətə çağırırlar. Həmin Bürcə aşağıdakı söz-anlayışlar daxildir: Müəllim, Şagird, Məktəb, Tərbiyə, Təhsil, Dərs, Uşaq, Uşaqlar, Qayğı, Mənəvilik, İnsansevərlik. Bizim insansevər pedaqoji düşüncəmiz üçün həqiqətlər onlarda qorunub saxlanılır.

Lakin bədbəxtlik baş verdi: cahillik tələdi, o, müqəddəs sözlərin mənəvi mahiyyətini sıxışdırıb çıxardı və onları özünün kəsad təcübəsi ilə doldurdu. Beləliklə də biz pedaqoji düşüncənin cansız və mənəviyatsız skeletini əldə etmiş olduq:

Müəllim – təlim edən şəxsdir, predmeti tədris edən

Məktəb- təlim-tərbiyə müəssisədir.

Tərbiyə - böyütmək, təhsil vermək, davranış qaydalarını öyrətmək

Təhsil – təlimdir, maarifləndirmə

Dərs – təlimin əsas forması

Humanizm – ictimai fəaliyyətdə insanlıq

İnsani – vicdanlı, qeayğıkeş, mədəni və s.

Belə düşüncələr ancaq avtoritar pedaqoji təcübəyə qulluq edə bilər.

Mənəvilinin ölçülməsi bizə bu və digər anlayışları dərk etmək və onlara öz gizli mənalarını geri qaytarmağa kömək edir ki, bunun da nəticəsində bizim qarşımızda insansevər pedaqoji təcübənin gözəl üföqləri açılmış olur.

Müəllim – Nurun daşıyıcıdır

Şagird – Nur axtaran qəlbdir

Onların görüşü Dərsi (pedaqoji prosesi) doğurur – birgə yüksək həyatın xüsusi zolağını, hansı ki, bu zaman böyüməkdə olan insan-şagird Müəllimdən aldığı işıqla dolur, həvəslənir və öz mənəvilinin bəxşilərinə yaymaq üçün bütün dünyaya istiqamətlənir

Tərbiyə, sözün özünün bildirdiyi kimi böyüməkdə olan insanın mənəvi qidasıdır, o mənəvi qida – obrazlarla qidalanır.

Təhsil insanda İlahi Obrazın açılması sirridir. İlahi Obraz insanda gözəllik, məhəbbət, xeyirxahlıq, biliklər kimi yüksək obrazların axını vasitəsi ilə açılır. Bu axınların mənbəyi Müəllim, Tərbiyəçidir.

Məktəb(lat. scalae) insan ruhu və mənəvilinin yüksəlməsi üçün pilləkəni bildirir. Bu pilləkən Müəllimdir, Tərbiyəçidir, və o elə Məktəbin özüdür.

Uşaq – dirçəldilmiş yeni varlıqdır.

Uşaqlar – həqiqətdə fəaliyyət göstərən xalqdır.

Qayğı ilhai sirrin arxasınca getmək kimi başa düşülür.

İnsansevər pedaqogika özünün anlayış dərəcələri qismində nəzərdən keçirir: Məhəbbət, İnam, Ümid, Sevinc, Uğur, Əməkdaşlıq, Ruhlandırma, İlah.

Mənəviliyat, insansevərlik və insansevər pedaqogika

Mənəviliyat və İnsansevərlik fundamental anlayışlardır və onlar, əgər təhsil dünyasının keyfiyyəti onlarsa, insan təbiətinin yaxşılaşdırılması fasiləsiz təkamül prosesinin dəstəçisi qabiliyyətinə malikdirlər. Onlar kamilləşmə və yüksəlmənin çətin yolunda şəxsiyyətin dayağı, onun həyatının və ümumi rifah mənbəsinə fəaliyyətinin istiqamətverici qüvvəsidir.

Mənəviliyat hər bir insanın daxili dünyasının sırf şəxsiyyət vəziyyətidir. Ruh və mənəviliyat əsasında onda mənəvi həyat kamilləşir, özünə hissləri, düşüncələri, həyəcanları, təəsüatları, fantaziyaları, dünya görüşlərini, əxlaqı, qiymətləndirməni özünə cəlb edir... Mənəviliyat insanın çüurlu və şüurlu dünyasında baş verən hər şeyi birləşdirir. İnsan öz daxili dünyasında keçmiş, bu günü və gələcəyi bir vahid kimi, məkan və zamansız əməllər, hərəkətlər törətməklə yaşaya bilər.

Daxili dünyada yetişən və doulan hər bir şeyin bir hissəsi, şərtlərdən, sərbəst iradənin məqsədəuyğunluq və hərəkətlərindən asılı olaraq, insan xarici dünyada, insanların həyatı daxilində göstərəcək və iddia edəcək.

Mənəviyyatın mənası İnsansevərlik anlayışı vasitəsi ilə daha tam olacaq. İnsansevərlik insanın, özünün ölümsüz əsasının – ruh, yaradan ilə özünün əlaqəsi, bu əlaqənin dəstəklənməsi axtarış prosesi kimi düşünülür. Bu inamın əldə edilməsi və inamda həyat prosesidir. İnsansevərlik mənəvi həyata xüsusi nizam-intizam gətirir: daxili axtarış və inamın əldə edilməsi prosesində mənəvi həyat nizamına salınır və həmahəngləşir, o yaradıcılıq və quruculuğun məqsədyönlü axını olur.

İnam insana azad iradə bəxş edir və onu mənəvi cəhətdən güclü edir, daxili dünyanın xarici dünyada daha çox təzahür etməsi və təsdiqlənməsinə dəstək verir. İnsan xarici, maddi dünyanın çeviricisi, həyatının yaradıcısı olur. Beləliklə, insansevərlik mənəvi həyatın axtarışlarına və hərəkətinə təkan verir və bu həyatda xarici dünyada məhəbbət, gözəllik, əxlaq, bütövlükdə ruh mədəniyyətinin qanunlarına müvafiq olaraq təzahürlərə yol açır.

Mənəviyyat və İnsansevərlik anlayışları məna və yol, məzmun və forma olaraq bir biri ilə sıx kəsişirlər. Onlar birlikdə insansevər pedaqogikanın mənasını əmələ gətirirlər: insansevər pedaqogika böyüməkdə olan insanın şəxsiyyətinin oturmasının mənəvi insansevərlik anlayışı əsasında hazırlanmış məzmun və vasitələr sistemi vasitəsi ilə nəzəri və yaradıcılıq təcrübəsidir.

Biz iddia etmirik ki, tam və mütləq olaraq Mənəviyyat və İnsansevərliyin, eləcə də Pedaqoji Bürcün tərkibini təşkil edən bütün digər söz-anlayışların mənasını açmışıq. Mümkün səpmələrin dərin axtarışı onların tərkibinin heç də az mühüm olmayan tərəflərini işıqlandıracaqdır. Lakin artıq əldə edilmiş mənalardan cəmi İnsanın sosial və şəxsiyyət istiqamətini müəyyən etməyə imkan verir: öz daxilində gözəllik və ahəngdarlığın yaradılması vasitəsi ilə öz ətrafında gözəllik və həmahəngliyi yaratmaq. Bu insanın təbii vəziyyəti olmalıdır

İnsansevər və avtoritar pedaqogikalar arasında qızıl orta yoxdur

İnsansevər pedaqogika bizim ixtiramız deyil, onun mənbəyi klassik pedaqoji irsdir. “Klassik” və “ənənəvi” anlayışları hərdən oxşar və ya yaxın qohumluq mənalı anlayışlar kimi başa düşülür: ənənəvi pedaqogika guya ki, klassik pedaqogikanın həyatı bir qırığıdır. Təəsüflər olsun ki, bu heç də belə deyil. “Ənənəvi pedaqogika” (“ənənəvi metodika”, “ənənəvi praktika”) anlayışı, əgər tarixi olaraq yaranmış həyat şəraitində klassik ideyaların həyata keçməsi səviyyəsini əks etdirmiş olsa idi, özündə layiqli məzmun kəsb edərdi. Həqiqətdə isə iki müxtəlif pedaqoji təfəkkür və pedaqoji təcrübə ilə üzleşirik: ənənəvi nəzəriyyə və təcrübə üçün müəyyənedici amil avtoritarizmdir, klassik üçün isə - insansevərlik. Bu təhsil təcrübəsinə diametral əks olan yanaşmalardır. Lakin qeyd etmək lazımdır ki, ənənəvi pedaqogikanın müxtəlif variantlarında az əhəmiyyətli olmayan ümumiləşdirmələr vardır ki, onlar pedaqoji düşüncənin nailiyyətlərini təşkil edirlər. Buna baxmayaraq fərqlər o qədər dərin ki, ənənəvi və klassik pedaqogika arasında qızıl mərkəzin axtarışı uğurla nəticələnmə bilməz. Ancaq bu və digər tufəkkür və təhsil təcrübəsini seçmək məcburiyyəti qalır.

Klassik pedaqoji düşüncənin, ənənəvidən fərqli olaraq ən böyü xüsusiyyəti onun çoxölçülü olmasındadır. Onun əsasını ruhi və maddinin, irrasional və rasionalın, dini və elminin, kosmik və yerin sintetik bütövlüyü təşkil edir. O ruhun əbədiyyəti postulatını qəbul edir və insanı elə bir yer həyatına doğru istiqamətləndirir ki, bu ruhun inkişafı və kamilləşməsi yoludur. Klassik pedaqogika özünü elm elan etmir, özünü, daha çox bütün elmlərin, həyatın özünün, ümumbəşər mədəni təfəkkürün meyarı hesab edir.

Humanist pedaqogika sahəsinin ustadları

Mark Fabiy Kvintinian

Yam Amos Komenskiy

Jan-Jak Russo

İoqann Henrix Pestalotsi

Konstantin Dmitriyeviç Uspenskiy

Adolf Disterveq

Mariya Montessori

Anton Semyomoviç Makarenko

Yanuş Korçak

Vasiliy Aleksandroviç Suxomlinskiy . . kimi klassiklərdir

Onların ətrafında görkəmli pedaqoq-mütəfəkkir ulduzlar topası əmələ gəlir, onlar təhsilində humanizm ideyalarının meşəli daşıyıcıdırlar.

Humanist pedaqogikanın mənəvi-fəlsəfi əsasları biz Konfusiy, Lao-Tsı, Sokrat, Platon, Aristotel, G. Skovoroda, N. Berdyayev, İ. İlyin, P. Florenskiy, Rerixlər ailəsinin əsərlərində qüvvət alırıq, Dayaq və ilham Buddizm, İnduizm, Xristianlıq, İslam dünya dinlərin müqəddəs kitablardan götürürük.

Avtoritar pedaqogika və insansevər pedaqogika: fərqli cəhətlər

Seçimi asanlaşdırmaq üçün avtoritar və insansevər pedaqoji yanaşmalar arasındakı bir sıra digər fərqləri də sadalayaq.

Avtoritar pedaqogika uşaqlarla – yetirmələr və şagirdlərlə - öz münasibətlərini həvəsləndirmə və tənbeh, yəni məcburi sistem əsasında qurur.

İnsansevər pedaqogika ürəkdən ürəyə istiqamətlənən ruhi ümumilik, əməkdaşlıq və yaradıcılıq ideyalarından çıxış edir.

Avtoritar pedaqogika biliklərin, bacarıqların və vərdişlərin formalaşmasına istiqamətlənmişdir və təhsil prosesini yüksəldir.

İnsansevər pedaqogika Uşağın qəlbi, ürəyi və dərrakəsinin nəcibləşdirilməsinə istiqamətlənmişdir, biliklər isə hədəfə çatmaq üçün yol kimi düşünülür.

Avtoritar pedaqogika uşaqların psixoloji vəziyyətlərinin qeydiyyatına alınması ilə kifayətlənir.

İnsansevər pedaqogika Uşağı, onun olduğu kimi tam olaraq özünə çəkir.

Avtoritar pedaqogika böyüməkdə olan nəslin həyata hazırlanması postulatını elan edir.

İnsansevər pedaqogika uşaqları həyat üçün və həyatın özünün köməkliyi ilə tərbiyə edir.

Avtoritar pedaqogika Uşağı həyata uyğunlaşdırır.

İnsansevər pedaqogika həyat çeviricisini tərbiyə edir.

Avtoritar pedaqogika özünün uşaqlarla münasibətində çoxüzlüdür.

İnsansevər pedaqogika daima onlarla dialoq aparır.

Avtoritar pedaqogikanın təhsil prosesləri formallaşdırılıb və rəsmidir, dəqiqliklə reqlamentləşdirilib, yetirmə və şagirdləri vəzifəyə, diqqətliyə, riyətə, məsuliyyətə, cavab qaytarmamağa çağıran mentor tonlarla doldurulub...

İnsansevər pedaqogikanın təhsil prosesləri əməkdaşlıq, ruhi ümumilik, qarşılıqlı anlayış, etibar, yaradıcı dözümlülük, sərbəst seçim, dərkətmə sevinci, məhəbbət prinsiplərinə riyət edir.

Avtoritar pedaqogika aksiom qismində qəbul edir ki: pislilik cəzalandırılır, yaxşılıq həvəsləndirilir; tənbellik pislənir, canfəşanlıq təltif edilir...

İnsansevər pedaqogika bu aksiomlar üzərində qurulur: məhəbbət məhəbbətlə tərbiyə edilir; uğur gurla yetişdirilir; alicənablıq alicənablıqla tərbiyə olunur...

Avtoritar pedaqogika mühafizəkardır.

İnsansevər pedaqogika innovasiyalıdır.

Avtoritar pedaqogika uşaqların sağlamlığına ziyan vurur, müəllimləri, tərbiyəçiləri, valideynləri qıcıqlanma, kobudluq, təhdidlər, qışqırıq, ləyaqətin təhqir edilməsi, cəza kimi təxribatlara çəkir...

İnsansevər pedaqogika profilaktik və müalicəvidir, çünki hər bir Uşaq razılıq, sevinc, ruhi ümumilik, məhəbbət, hörmət vəziyyətində olur.

Pedaqoji aqillik qədəhi

Klassik pedaqoji irs özündə Pedaqoji Aqillik Qədəhini daşıyır ki, onun bütün sərvəti tarixin deyil, bu gün və sabahındır. Bizim müasir gerçəkliyimizdə Pedaqoji Aqillik Qədəhi bizə - hazırkı müəllim və tərbiyəçilər nəslinə çatır. Biz ondan götürə bildiyimiz qədər götürə bilirik və onu, bizim yaradıcılığımızın dünyaya yeni qapılar açma bilmək qabiliyyətində olduğu vəziyyət qədər zənginləşdirə bilirik.

Həmin Qədəhdən olan aqillik bizi – insansevər pedaqogikanın tərəfdarlarını – yaradıcılığa və yeni axtarışlara həvəsləndirir, Pedaqoji Həqiqətin böyüklüyünü hissə etməyə kömək edir. Göstərilən gözəl Qədəhin pedaqogika klassiklərinin bəzi aqilliklərindən nümunələr göstərək:

Bizim qəlbimiz səma mənşəlidir.

İnsanın sonuncu hədəfi bu həyatın hüdudlarından kənardadır.

Mənəvilik hər bir əbədi və ölümsüz mövcudolmanın əsasıdır.

Uşaq makrokosmosu qucaqlaya biləcək bir mikrokosmosdur.

Təhsil, fəzilət və dindarlıq toxumları bizdə təbiətdən vardır.

Uşaqda doğuşdan gələcək şəxsiyyətin toxumları səpilmişdir.

Uşaqlar həyata hazırlaşmırlar, onlar həyatı artıq yaşayırlar.

Uşaq Qədəhində Mədəniyyət toxumu cücərir.

Uşağın əsl tərbiyəsi – özümüzün tərbiyəsidir.

Məktəbdə ağılasığan dindarlıq mövcud olmalıdır.
Məhəbbətdə Uşaq iki dəfə artıq böyümə mənbələri tapır.
Ruhi ümumilik olmadan tərbiyə baş tutmayacaq.
Uşağa biliklər qığılcımını verə bilmək üçün müəllim birinci növbədə özünə işıq dənizini hopdurmalıdır.
İnsansevər təhsil adı altında formal inkişafı deyil, insan ruhunun inkişafını başa düşmək lazımdır.
Bizim gücümüzün əsl insansevər ruhu inam və məhəbbətdədir.
Təhsil inkişafı qabaqlamalı və onu öz arxası ilə aparmalıdır.
Ruhun və mənəviyyatın tərbiyə edilməsi bütün təhsilin əsasıdır.
Əməkdaşlıq bəşəriyyətin tacıdır.
Böyük əməkdaşlıqda, Uşaq, müstəqil işləməsi ilə müqayisədə öz intellektual fəaliyyətində daha güclü olur.

İşıq uşaqları üçün pedaqogika

Dünya Yerə Yeni Uşaq Nəslinin gəlməsi haqqında danışır. İddia edilir ki, müasir uşaqlar xüsusidirlər. Onların təyinatı istənilən digər nəslin təyinatından daha yüksəkdir. Dünyaya göz açan Yeni Nəsil öz həyat təzi və hazırda Yerdə mövcud olan bütün nəsillərin cəhdlərindən fərqlənir. Bu fərq aşığadakilardan ibarətdir:

İndiki nəsil üçün əsas – malik olmaq və götürmək

Yeni nəsil üçün əsas - vermək və bağışlamaq

Müasir dövrü nəsillərin şüarı – yarışmaq və rəqabət aparmaq

Yeni Nəsil üçün şüar - əməkdaşlıq etmək və birləşmək

Müasir nəsillər dağıdıcıdır

Yeni Nəsillər yaradıcı olacaq

Elmi biliklərə yiyələnməsi – qürur və müasir dövrün nəsillərinin şöhrətidir

Yeni Nəsil üçün müdriklik hər şeydən uca olacaq

Müasir dövrün nəsilləri intellektlə idarə olunurlar.

Yeni Nəsillər intuisiya ilə idarə olunacaq

Müasir dövrün nəsilləri pozaq formarla özünü əhatə edirlər.

Yeni Nəsillər özünü gözəlliklə əhatə edəcəklər

Müasir dövrün nəsilləri iztirab altında əyilmiş kimi olurlar.

Yeni Nəsillər Nur və Sevincin daşıyıcıları olacaqlar

Müasir dövrün nəsilləri sərbəstlikdən məhrum olurlar.

Yeni Nəsillər azadlıqda yaşayacaqlar

Yeni Nəslin ilk dalğası artıq gəlir. Eləcə də iddia edilir ki, demək olar ki, bütün uşaqlar həmin dalğanın nümayəndələridir. Onları müxtəlif cür adlandırırlar: İşıq Uşaqları, Ulduz Uşaqlar, Kosmik təfəkkür Uşaqları.

Bu uşaqlar aqıldirlər, müxtəlif istiqamətli istedadlara malikdirlər, erkən inkişaf nümayiş etdirirlər, onların bir qisminə qeyri-adi qabiliyyətlər vardır, bəzən bu balaca uşaqlar bizim üçün qəribə olan şeylərdən danışirlar. Onlar açıqdirlar və özlərinə əmindirlər.

Lakin onlar kobudluq və zorakılıq qarşısında acizdirlər. Bəzi böyüklərin həyasızlığı və inamsızlığı onları müdafiəsiz qoyur. Onlara, başa düşülmədikləri mühitdə darıxmaq hakim kəsilir, onlar məktəbdə darıxırlar. Laqeydlik və biganəliyin olduğu və onların başa düşülmədikləri muxtar mühitdə onlar sınırlar, ruhən xəstələnməyə başlayırlar, özlərinə qapanırlar, ümitsizliyə düşürlər, qaydanı pozurlar, "hiperaktiv" olurlar pis vərdişlər qazanırlar, evdən qaçırlar, bəzən hətta özlərinə qəsd belə edirlər.

Hər şeyin anlaşıldığı, məhəbbət və hörmət mühitində onların qabiliyyətləri tez fərq edilir, onlar uğur qazanır, dostluq və əməkdaşlıq etməyi sevirlər.

Biz necə edək?

İşıq Nəslinin, İndiqo Uşaqlarının gəlməsi haqqında iddiaları qəbul edək, razılaşaq ki, onlar öz missiya və yeni həyat təzi gətirirlər ki, bəşəriyyətin təkamül prosesini sürətləndirsinlər və yaxud belə iddiaları etibarsız elan edək?

Biz, insansevər pedaqogika tətərfdarları hazırkı uşaqları İşıq nümayəndələri kimi qəbul edir və nəticə çıxarıyıq: İşıq uşaqlarına həmçinin İşığa doğru yönəlmiş valideynlər, müəllimlər, tərbiyəçilər lazımdır. Bəs İşıq uşaqlarına hansı pedaqogika lazımdır? Onlara məhəbbət, yaxşılıq, anlayış, kömək, həvəsləndirmə, ilham, müdafiə pedaqogikası lazımdır. Elə pedaqogika lazımdır ki, o uşaqlarda mənəviyyat, alicənablıq, xeyirxahlıq yetişdirəcək, onların dərk etmə cəhdlərini genişləndirəcək, öz təyinatları üzrə yönləndirəcək. Bu insansevər pedaqogikadır.

Bizdən nə asılıdır?

Bizlərdən – müəllimlərdən, tərbiyəçilərdən, valideynlərdən heç biri ondan az bir şeyin asılı olduğu xırda adamlar deyilik. Özünü alçaltmaq lazım deyil, çünki bizdən çox şey asılıdır: biz təhsil dünyasının əsas qüvvəsiyik və buna görə də bizim uşaqların taleyi bizim əlimizdədir.

Bizə ancaq dərk etmək lazımdır ki, “iş xaricdən sadə görünməklə - tarixin ən mühüm işlərindən biridir ... əslində çarlıqlar (hakimiyyət) bu işin üzərində qurulur və bütöv nəsillər onunla yaşayırlar”.

Dünyaya Həqiqət və Yaxşılığın sədaqətli tərəfdarları lazımdır. Dünyaya canlı, hərəkətli, cahillik və insan qüsurları ilə mübarizə aparacaq işıq daşıyıcıları lazımdır. Dünyaya öz missiyasının, öz borcunun cəsarətli xidmətçiləri lazımdır.

Biz təhsili bu günki günə, cahilliyə qurban verə bilmərik. Təəssüflər olsun ki, hakimiyyətə heç də həmişə aqil və Əbədi haqqında düşünən şəxslər gəlmir. Onlardan çoxu, adətən, böyüməkdə olan nəslin təhsilinin dərin problemləri ilə deyil, xırda, xarici, siyasi məsələlərlə qayğılanırlar. Hakimiyyət hərdən təhsil dairəsinə öz siyasi və buna görə də uzaqgörən olmayan qərarlarını sırımaqla acı səhvə yol verir.

Bizə təhsil islahatlarında onlara tabe olmaq deyil, onlardan uzaq qaçmaq lazımdır, əks halda biz özümüz təhsilə, daha doğrusu Işıq Uşaqları Nəslinin taleyinə, hər bir Uşağın taleyinə ziyan vurulmasının və deməli ki, bizim də hər birimizin taleyinə zərbə vurulmasının şahidi olacağıq.

Başla düşmək vaxtıdır ki, biz artıq heç bir partiya generallarının əsgərləri deyilik.

Əgər biliriksə ki, bizim borcumuz nədir və məsuliyyətimiz nə qədər böyükdür, onda bizi pedaqoji vicdan idarə edəcəkdir.

İnsansevər pedaqogika düşüncə və təcrübənin ən yüksək səviyyəsidir. Onu avtoritar pedaqogika ilə qarışdırmaq olmaz. Buna görə də təhsil dünyasının insansevər olacağı və ya avtoritar qalacağı bizim seçimimizdən asılıdır. Bizlərin hər biri öz ətrafındakı subyektiv təhsil dünyasının yaradıcısıdır. Bu sahə bizim şəxsiyyətimiz olmadan mövcud deyil, o bizim özümüzün, bizim əqidə və söylərimizin, bizim şəxsi xarakter və xasiyyətlərimizin olduğu kimidir.

Təhsil dünyasında həmişə zəngin mənəvi dünya və yüksək əxlaqa malik, məqsədyönlü, sadəqətli, alicənab müəllim və tərbiyəçilər olmuşdur və vardır. Onlar insansevər pedaqogikaya öz ürəklərinin çağırışı ilə gəlirlər, yetirmələri və şagirdləri isə onlara vurulur, onların yanında olmaqdan xoşlanırlar və dərk etmə və böyümədəki uğurlar təbii nəticəyə çevrilir.

Lakin özünə insansevər pedaqogika yolunu seçmiş bir çoxları dəyişmənin çətin əməyi ilə məşğul olmalı olur və məşğuldurlar ki, özlərini təhsil təcrübəsində insansevər pedaqogika ideyalarının anlaşılması və yaradıcı əks etdirilməsi səviyyəsinə qədər yüksəldə bilsinlər

Bizə lazın olacaq:

Öz şüurumuzu genişləndirmək və mənəviyyat anlayışı ilə uyğun düşünmək və hərəkət etmək.

Özümüzə uşaqlara sevgi yetiştirmək və bu vəzifəni layiqincə daşımaq

Pedaqoji müdriklik mənbələrinə qapılmaq

Öz müəllim sənətini dərin mənası və icranın zərifliyi ilə doldurmaq daimi təkmilləşdirmək

Özündə anlama, səbr, nəciblik, comərdlik daxili mədəniyyəti yetiştirmək

Və əlbəttə pis vermişlər və meyllərdən uzaq olmaq əgər özümüzə bunları qeyd ediriksə

Bizlər, “Manifest” müəllifləri elə bir yola gəlib çıxırıq ki, burada yaradıcılığın sonu yoxdur və olmayacaq da. Biz hər bir əldə edilən nailiyyətlə dərin məmnunluq keçiririk. Bizim yetirmələr və şagirdlər uğur qazandıqca, bizim şəxsi həyatımız, bizim cəmiyyətdəki fəaliyyətimiz zəngiləşib genişləndikcə bunu görür və sevinirik.

Sizin təhsil dünyasının insansevər pedaqogika ideyaları ilə ruhlandırılması kimi bir alicənab prosesdə iştirakınız təhsildə işığı gücləndirəcək

Biz yaradıcılıq enerjimizi nəyə istiqamətləndirək

İnsansevər pedaqogika artıq açılmış olan cığır deyil ki, bizə ancaq onunla irəliləmək qalmış olsun. Hər kəs öz cığırını açmalı olacaq, lakin hər bir kəs də bu zaman insansevər pedaqogikanın öz aspektlərini vurğuladığı problemlərin həllinə öz yaradıcılıq enerjisini sərf etməli olacaq.

Öz yaradıcılıq axtarışlarının nailiyyətləri, birincisi, bizim yüksəliş mərhələlərimiz olacaqdır; ikincisi, özümüzün subyektiv təhsil sahəmizin işığa doğru həyat uşaqları ilə birlikdə mənasının zənginləşdirilməsi mənbələri; üçüncüsü, insansevər pedaqogikanın yaradılmasının ümumi məbədinə bizim ruhi bəxşişlərimiz olacaqdır.

Bizlərdən hər birimizin nəzəri və praktiki fəaliyyətində həllini tələb edən bu məsələlərin bir hissəsini qeyd edək:

1. Mənəvi həyat

O mənəviyyətin yüksəlməsinin daxili mənbəyidir, o, insanın xarici dünyada fəaliyyətinin də mənbəyidir. Biz hər bir Uşağın mənəvi dünyasını hansı işıqlı və yaradıcı obrazlarla zənginləşdirək, necə onların hər birində mənəvi şəxsiyyəti, mənəvi dünyada yaşamağı və öz mənəviyyətinin bəxşişlərini xarici dünyaya çıxartmağı tərbiyə edək? Özümüz necə çoxsahəli mənəvi həyat yaşayaq və ruhlandırılmış fəaliyyət nümunəsi olaq?

2. Alicənablıq və Comərdlik.

Bu insanın ali keyfiyyətləridir ki, onların aşılması insansevər təhsil prosesinin məqsədidir.

Biz bunu hər bir Uşaqda necə yetişdirə bilirik, hansı nümunələr və məzmunlu materiallar əsasında? Uşaqlarla gündəlik ünsiyyətdə, hər bir Uşaqla necə özümüz də Alicənab və Comərd olaq?

3. Öz düşüncə və sözlərimizə görə məsuliyyət

Düşüncə və söz nəhəng yaradıcı enerjidir – istər qurucu, əgər o işıqlıdırsa, əgər qaranlıqdırsa – dağıdıcı.

Bizə hər bir Uşaqda öz sözləri və düşüncələrinə görə məsuliyyət hissini aşılmalı, xoşməramlılıq, aydın fikirlilik, aqil natiqlik, gözəl danışıq qabiliyyəti tərbiyə etməliyik. Bunu necə etmək olar? Biz öz düşüncələrimizin təmizliyini necə qoruya bilirik?

4. Səbəblər və nəticələr qanunu.

Bu həyatın universal qanunudur: insan daima özünün əvvəldən səpmiş olduğu səbəblərin nəticələrini toplayır və səbəbləri səpir ki, hansılar ki, yaxın və ya uzaq gələcəkdə mütləq olaraq nəticələrə gətirib çıxaracaqdır. Başqa sözlə desək, o özü öz taleyini yaradacaq və onun daxili azadlığı da elə bundadır. Uşaqlara bu qanunun dəyişilməzliyini dərk etməyə necə kömək etmək olar? Hecə hər bir Uşağı hazırdakı öz səbəb “səpinlərində” ehtiyatlı olmağa və onun həyatında yaranmış müxtəlif nəticələri təhlil etməyi və nəticələr çıxarmağı öyrətmək olar? Biz özümüz səbəb və nəticələr qanuna necə riayət edirik?

5. Məhəbbət qanunu.

Məhəbbət bütün təhsil dünyasının qüdrətli və hərtərəfli qüvvəsidir.

Bu məhəbbəti uşaqlara və hər bir Uşağa ayrılıqda necə çatdırmaq olar ki, onlar onu qəbul etsinlər və onun tərbiyəvi təsirinə düşsünlər? Onlarda bizə qarşı qarşılıqlı məhəbbəti necə yetişdirmək olar? Yaxındakı və bütün canlılara məhəbbəti necə tərbiyə etmək olar? Özümüzün uşaqları və hər bir Uşağı sevmək incəsənətini inkişaf etdirmək olar?

6. Mənəvi ümumilik qanunu.

O tərbiyələndirmənin əsası və zəruri şərtidir.

Bu ümumiliyi bizim şagirdlərimiz, yetirmələrimiz, hər bir Uşaqla necə birləşdirmək olar? Onu necə qorumaq olar? Ondan necə istifadə etmək olar? Bizim uşaqlarla və Uşaqla ayrılıqda ünsiyyətimizin mənası, məzmunu, tərkibi, xüsusiyyətləri necə olmalıdır? Öz şüur axınımızda mənəvi ümumiliyi necə cümləmək olar?

7. Özünü tək milləşdirmə.

Bizlərdən hər biri öz subyektiv təhsil sahəsinin yaradıcısıdır ki, buraya uşaqları və ya ayrıca Uşağı cəlb edirik. Bu sahənin gücü və keyfiyyəti bizim şəxsiyyətimiz bizim mədəniyyətimizdən: xarakter, xasiyyət, hisslər, düşüncələr, biliklər, yönəlmələr, dünya görüşündən asılıdır. Bizim təhsil sahəmiz – bizim mahiyyətimizin ifadəsidir. Buradan da insasevər pedaqogikanın ən fundamental problemi – özünü tək milləşdirmə ortaya çıxır.

Bununla necə məşğul olmaq olar? Necə və nəyi tək milləşdirməliyik? Necə edək ki, sözümlər əməllə uyğun olsun? Öz şüurumuzu necə genişləndirmək olar? Bunda bizə kim kömək edəcək? Uşaqları özünü tək milləşdirmə yoluna necə yönəltmək olar?

İnsasevər pedaqogikanın aksentologiyası belə suallara cavab axtarır: inamın inkişafı, Ürəyin tərbiyə edilməsi, həyatın mənasını anlamaq, özünü dərk etmək bacarığını inkişaf etdirmək, qəhrəmanları tərbiyə etmək, təhsilin məzmununda elm üfqləri haqqında, insansevər pedaqogika prinsipləri əsasında təhsil kurslarının yaradılması haqqında və s.

Xüsusi ayrılmış suallar bunlardır: bilikləri necə nəcibləşdirmək olar, biz onları “ürək dilinə” necə öyrədək, gözəlliyin hansı formalarında bunu uşaqlara çatdırmaq, onları hansı mənəvi-əxlaqi dialoqlarda uşaqların qəlbində cümlədək.

“İnsansevər pedaqogika manifesti” – canlı yaradıcılıqdır

İnsansevər pedaqogika müəllimlərin yaradıcılıq təcrübəsində və alimlərin nəzəri tədqiqatlarında zamanla açılacaq, genişləndiriləcək və dərinləşdiriləcək. Anlayışlar və prinsiplər dəqiqləşdiriləcək, aparıcı ideyalar təkmilləşdiriləcək, yeni forma və metodik yollar açılacaq. İrəliyə hərəkət zaman-zaman "Manifest" mətnini təkmilləşdirmək, əlavələr etmək, yeniləmək, onu inkişaf etdirmək zərurətini ortaya çıxarır. Hər kəsin canlı pedaqogika sənətinə öz tövhəsini gətirmək, dəqiqliklə yeni təcrübə və yeni fikirləri öyrənmək, bununla da insansevər pedaqogika ideyalarını təkmilləşdirmək və zənginləşdirmək imkanı olacaqdır. Belə bir fəaliyyət insansevər pedaqogika üçün fundamental və dəyişməz mənəvi insanpərvərlik əsasında aparılacaqdır.

Humanist pedaqogikaya hakimiyyət orqanların münasibəti

Hakimiyyət orqanlar və elmi mühit tərəfindən humanist pedaqogika ideyalarının müsbət qiymətləri bizi həvəsləndirir.

Rusiya Federasiyası Dövlət Duması Təhsil və Elm Komitəsinin 22.10.1998-ci il tarixli qərarında yazılır:

"1. Moskva şəhər pedaqoji universiteti Humanist pedaqogikanın laboratoriyasında müasir təhsil prosesin istiqamətlərindən biri kimi işlənib hazırlanmış ümumtəhsil məktəblərində uşaqların tərbiyədə humanist- şəxsiyyət yanaşma ideyaları bəyənmək"

Komitə bu fəaliyyətdə hazırlıq əsaslarının formalaşmasının və müəllim şəxsiyyətinin təkmilləşdirməsinin mühüm vasitə kimi iqtidara malik olan "Humanist pedaqogikanın antoloji" Ş.A.Amonaşvilinin Nəşriyyat Evinin rolunu qeyd edir.

2. Komitə uşaqların tərbiyə prosesində humanist-şəxsiyyət yanaşmanın konsepsiyası ilə tanış olmaq Rusiya Federasiyası ümumi və peşə təhsil Nazirliyinə təklifini məqsədəuyğun hesab edir.

Rusiya Federasiyası ümumi və peşə təhsil Nazirliyi 30.03.1999-cu il tarixli idarəetmə orqanların rəhbərlərə ünvanlanmış məktubunda yazılır: "Ümumtəhsil məktəbin inkişafı təkmilləşdirmə yollarını müəyyən edərkən Rusiya Federasiyası Ümumi və peşə təhsil Nazirliyi XXI əsrin müəllimlərdə öz kökləri ilə Rusiya və dünya klassik pedaqoji irsinin uzaq keçmişlərə gedən humanist pedaqogika düşüncəsinin formalaşması üzrə məqsədyönlü işinin zəruriliyinə sizin diqqətinizi cəlb edir.

"Humanist pedaqogika: nəzəriyyə və təcrübə" məruzəni dinləyəndən sonra, 25.02.2002-ci il tarixli Rusiya Təhsil Akademiyasının Rəyasət Heyəti qərara gəldi: "İşin istiqaməti şəxsiyyətönümlü insan elminin tədqiqatlar inkişafının dünya tendensiyalarına uyğundur, yüksək peşə səviyyəsində həyata keçirilir və müasir uşaqları təlim və tərbiyə sisteminin quruluşunun nəzəri və praktiki məsələlərinin həlli üçün baza kimi ola bilər"

Məktəblərdə humanist pedaqogika ideyalarının həyata keçirilməsi üzrə nəticələri qiymətlərərək, Dağıstan Respublikası Təhsil, Elm və gənclər siyasəti üzrə Nazirliyi 02.04.2007 il tarixli öz Əmrində qeyd etmişdir: "Humanist pedaqogikanın proqramlarının aprobeasiya üzrə eksperimentdə iştirak edən Respublikanın humanist pedaqogika və təhsil müəssisələrin laboratoriyasının işini təqdir etmək" və eksperimental meydançaların sayının artırılması haqqında qərar qəbul etmişdir.

Xakasiya Respublikası Təhsil və Elm Nazirliyi 25.10.2007-ci ildə "Xakasiya Respublikasında təhsil məkanının humanizasiya" uzunmüddətli birgə layihənin reallaşdırılması haqqında Xakasiya Respublikası Humanist pedaqogikanın Mərkəzi ilə saziş bağladılar.

Latviya Respublika seyminin təhsil, mədəniyyət və elm üzrə Komissiyası və Riqa şəhəri təhsil, mədəniyyət və idman Departamenti 31.05.2011-ci və 07.06.2011-ci il tarixli rəsmi məktublarda Humanist pedaqogikanın Beynəlxalq Mərkəzinə humanist pedaqogikanın əsaslara dair müəllimlərin ixtisaslaşmasının artırılması üzrə böyük işinə görə, mənəvi humanizm ideyalarının inkişafına və Latviyanın pedaqoji nəzəriyyə və təcrübəsində onların təsdiqlənməsinə görə minnətdarlıq bildiriirlər.

Humanist pedaqogikanın davamçıların Beynəlxalq hərəketi haqqında

Son 10-15 il ərzində humanist pedaqogikanın təəssübkeşlərin sayı daha çox olur. Onlar müəllimləri, tərbiyəçiləri, təhsil rəhbərləri, valideynləri, həkimləri, mədəniyyət xadimləri, alimləri, tələbə və məktəb gəncləri birləşdirir. Onlar müxtəlif ölkələrdədir, onların sayı minlərlə.

Beynəlxalq məkanda ictimai təsirin təhsil dünyasının inkişafının yeni forması yaradılır – Humanist pedaqogikanın beynəlxalq hərəketi.

Bu təşkilatlar qeydiyyatdan keçmişdir:

"Beynəlxalq Humanist Pedaqogika Mərkəzinin" ictimai birliklərin beynəlxalq assosiasiyası;

"Humanist Pedaqogikanın Mərkəzi" ümum Rusiya ictimai təşkilatı;

Humanist pedaqogikanın ümumukrayna mədəniyyət-təhsil assosiasiyası;

Latviyanın Humanist pedaqogika assosiasiyası;

Litvada Humanist pedaqogika assosiasiyası;
Estoniyada Humanist pedaqogika Assosiasiyası;
Humanist pedaqogikanın Estoniya ictimai mərkəzi ;
“Ş.Amonaşvilinin “Həyat məktəbi” “Xakasiya Respublikasının Humanist pedaqogikanın mərkəzi”
Respublika ictimai təşkilatı;
Dağıstan Respublikası Humanist pedaqogikanın mərkəzi;
Çeçenistan Respublikası Humanist pedaqogikanın mərkəzi;
“Valideyn qayğısı” beynəlxalq ictimai hərəkatı
Humanist pedaqogikanın beynəlxalq mərkəzi bir sıra ölkələrin dövlət və qeyri-dövlət müəssisələri ilə
fəal əməkdaşlıq edir.
“Moskva şəhəri pedaqoji universiteti” APT DTM.
Müqəddəs Kliment Oxridskiy adına Sofiya universiteti
Andrey Pervozvanniy adına Gürcüstan Universiteti sülh və demokratiyalaşdırma mədəniyyəti
YUNESCO-nun beynəlxalq kafedrası;
Ukrayna Xmelnitskiy Milli Universiteti
N.Draqomanov adına milli pedaqoji universiteti
Rusiya uşaqföndü
Novosibirsk Dövlət Pedaqoji Universiteti APT DTM;
Moskva şəhəri “Rerixlər Beynəlxalq Mərkəzi” BİT
K.D,Uşinskiy adına Cənub Ukrayna Milli pedsqoji Universiteti
Xakasiya Respublikası Təhsil və Elm Nazirliyi.
N.F.Katanov adına Xakasiya dövlət universiteti APT DTM
Vilnyus Pedaqoji Universiteti
Dağıstan Respublikası Təhsil və Elm Nazirliyi
Dağıstan Dövlət Pedaqoji Universiteti APT DTM
Pedaqoji kadrların istisasin artırılması Dağıstan İnstitutu
və s.
Bu təşkilatların çərçivəsində humanist pedaqogikanın yayılması üzrə geniş miqyaslı və çoxsahəli
fəaliyyət aparılır.
Hər il Moskvada Beynəlxalq Pedaqoji Oxular keçirilir, onlarda. Altı yüz nəfərdən çox insan iştirak edir,
regional və respublika üzrə oxularda minlərlə iştirak edirlər.
Beynəlxalq Oxuların mövzuları iştirakçılara humanist pedaqogikanın mənasına dərin daxil olmaq
kömək edir.
Birinci oxu (2002 r.) – «Humanist pedaqogika və təhsil məkanlarının mədəniyyəti».
İkinci oxu (2003 il) – «Təbəssümüm mənim, haradasan?»
Üçüncü oxu (2004 il.) – «Niyə biz ruhun qəhrəmanları kimi yaşamayaq?»
Dördüncü oxu (2005 il) – «Ürək olmadan nə başa düşəcəyik?»
Beşinci oxu (2006 il) – «Tələsin uşaqlar, Uçmağa öyənəcəyik!»
Altıncı oxu (2007 il) – «Məktəbin həqiqəti».
Yeddinci oxu (2008 il) – «Uşağın özündə mədəniyyət toxumun rüşeymi işıq saçır».
Səkkizinci oxu (2009 il) – «Uşağın doğru tərbiyəsi – özümüzü tərbiyə edək».
Doqquzuncu oxu (2010 il) – «Uşağa biliklərin qığılcımı bəxş etmək üçün müəllim özü Nur dənizi
çəkməli, dərk edilməlidir».
Onuncu oxu (2011 il.) – «Uşaqları necə sevmək lazımdır».
On birinci oxu (2012 ildə keçiriləcək) – «Müəllim, məni yaradıcılığa ilhamlandırın!»
Oxularda dairəvi masalar, laboratoriyalar, ustad dərsləri (master-klass), humanist pedaqogikanın
liderlərlə görüşlər, müzakirələr.
Metodik vəsaitlər, müəllif proqramları, nümunə tədris kursların yaradılması üzrə elmi və yaradıcılıq
apardığı çox laboratoriyalar və birliklər fəaliyyət göstərir.
Elmi işlərin məcmuələri nəşr olunur, elmi-praktiki konfranslar keçirilir, dissertasiyalar müdafiə olunur.
Eksperimental məktəblər, uşaq bağçaları fəaliyyət göstərir.
Valideyn universitetləri və lektoriyalar fəaliyyət göstərir.
“Valideyn qayğısı” hərəkatı hər il beynəlxalq və regional valideyn oxumalar keçirilir.
Humanist pedaqogika əsasları üzrə ixtisas artırma kursları keçirilir. Son on il ərzində müxtəlif
ölkələrdən 28 mindən çox müəllimlər, tərbiyəçilər və valideynlər ixtisasın artırılması haqqında
Şəhadətnamələri almışdır.

Bir çox pedaqoji kolleclərdə və ali təhsil məktəblərində humanist pedaqogika əsasları haqqında xüsusi kurslar tətbiq olunur, müvafiq proqramlar və məcmuələr nəşr olunur, humanist pedaqogika mövzusunda tələbə işlərin müsabiqələri elan edilir, tələbə birliklər yaradılmışdır.

Müəyyən məqsədə yönəldilmiş ədəbiyyat nəşr olunur; onların arasında əsas "Humanist pedaqogikanın antologiyası"dır (55 cild nəşr olunub)

Humanist pedaqogikanın Beynəlxalq mərkəzi hər il Beynəlxalq Pedaqoji oxuma materiallarla "Üç açar" jurnalı nəşr edir. "Humanist pedaqogika" qəzet, "Humanist pedaqogikanın dünyası" jurnal, master-klass və Beynəlxalq valideyn oxumaları materiallarla məcmuələr nəşr olunur.

Bu hərəkatın rəmzi ürək üzərində qu quşu – birləşmə, sevgi və müdrilik nişanı (müəliflik hüququ qeydiyyatdan keçib).

Humanist Pedaqogikanın Beynəlxalq Mərkəzi "Humanist pedaqogikanın cəngavəri" adı və "Ürək və qu quşu"döş qızıl nişanı təsis etdi.

Beynəlxalq ictimai münəfiq 10 il ərzində humanist pedaqogikanın tərəfdarları öz fəaliyyəti ilə xüsusi fərqlənən 130 nəfərə "Humanist pedaqogikanın cəngavəri" adı verilmişdir və "Ürək və qu quşu"döş qızıl nişanı təltif etmişdir.

Humanist pedaqogikanın himni yaradılmışdır, o təntənəli tədbirlərdə ifa olunur.

Ş. Amonaşvilinin ictimai pedaqoji incəsənəti və sosializasiyasının Akademiyasının fəaliyyət göstərir, hansı ki internet vasitəsi ilə ixtisasın artırılması üzrə distansiya kursları keçirir.

Təhsil təcrübəsində yeni beynəlxalq ənənələrin daxil edilməsi planlaşdırılır "Dərsin Beynəlxalq Günü"nü müntəzəm şəkildə aparılması; uşaqların mənəvi mövzusunda həsr edilmiş; "Humanist Pedaqogika Məktəbi". "Humanist tərbiyə Uşaq bağçası" beynəlxalq statusun təsis edilməsi; "Humanist pedaqogika internet-muzeyi" saytın yaradılması, humanist pedaqogikanın gənclər cinahının işinin imkişafı.

Biz, özünütəkmilləşdirmə ilə fəal məşğul olan və "Manifesti" qəbul edən insanlarla və təşkilatlarla əməkdaşlıq üçün açıqıq.

Nəticə

«Humanist pedaqogika manifest»ində təhsil dünyanı mənəviyyət, sevgi, müdrilik, hər şeyi əhatə edən bir sözlə - işıqla doldurulması üçün Beynəlxalq ictimai hərəkatı üçün başlanğıc olan əsas ideyalar və istiqamətləri ifadə etməyə çalışmışıq.

Humanist pedaqogikanın zəruriliyinə

Biz humanist pedaqogikanın labüdlüyünə inamla doluyuq. Təhsil dünyası yalnız bizim yüksək və geniş pedaqoji şüuru və yaradıcılıq təcrübəsi vasitəsi ilə Uşaqların Yeni Nəsil üçün layiqli ola bilər.

Ona görə, bizə müasir müəllimlərə dahi mütəfəkkirlərdən qalan humanist pedaqogika ideyalarına riayət edilərək biz dərin səmimi olaraq qalırıq.

Hər birinizə müraciət edirik:

Bizim təhsil dünyamıza şəxsən sizin Nur və İdrakiniz çatdır

Uşaqlığa xidmət işinizdə yüksək borcunuzu, ilhamı və yaradıcılığını dərk etməyə sizə arzu edirik.

«Humanist pedaqogika Manifesti»nin müəllifləri

1. Amonaşvili Ş.A. – "Humanist pedaqogikanın beynəlxalq mərkəzi" ictimai birliklərinin beynəlxalq assosiasiyasının prezidenti, Humanist pedaqogikanın cəngavəri, Uşaqlıq cəngavəri, psixologiya elmləri doktoru, MPDU-nin professoru, Rusiya Müəllif Cəmiyyətinin (RMC) akademiki, RF Hökuməti Mükafatı laureatı.

2. Mallayev D.M. – "Humanist pedaqogika mərkəzi" Ümumrusiya ictimai təşkilatının prezidenti, Dağıstan Dövlət Pedaqoji Universitetinin rektoru, p.e.d, professor, RTA-nın müxbir üzvü, humanist pedaqogikanın cəngavəri, Maxaçqala, Rusiya.

3. Kruk S.L. – "Humanist pedaqogika beynəlxalq mərkəzi" ictimai birlikləri beynəlxalq assosiasiyasının vice-prezidenti, Ümum Ukrayna Humanist Pedaqogikanın mədəniyyət-təhsil assosiasiyasının prezidenti, innovasiya pedaqogika və psixologiy mərkəzinin direktoru, p.e.n. Xmelniçkiy Mili Universitetinin dosenti, Humanist pedaqogikanın cəngavəri, Ukrayna.

4. Mansurova K.Ş. – "Humanist pedaqogikanın beynəlxalq mərkəzi" ictimai birlikləri beynəlxalq assosiasiyasının Koordinasiya Şurasının üzvü, "Valideyn qayğısı" Beynəlxalq ictimai hərəkatının rəhbəri, k.e.n. Humanist pedaqogikanın cəngavəri, Moskva, Rusiya

5. Molçanova K.A. – “Humanist pedaqogikanın beynəlxalq mərkəzi” ictimai birlikləri beynəlxalq assosiasiyası Koordinasiya Şurasının üzvü, Estoniyada Humanist-şəxsiyyət pedaqogika Assosiasiyasının Sədri, Humanist pedaqogikanın cəngavəri, Tallinn, Estoniya.
6. Poqrebyaka İ. – “Humanist pedaqogikanın beynəlxalq mərkəzi” ictimai birlikləri beynəlxalq assosiasiyasının Koordinasiya Şurasının üzvü, Humanist Pedaqogika Assosiasiyasının idarə heyətinin sədri, Latviya, “Anninmujya” orta məktəbinin humanist pedaqogika mərkəzinin rəhbəri, Riqa şəhəri, Humanist pedaqogikanın cəngavəri, Latviya
7. Stulpinene İ. - “Humanist pedaqogikanın beynəlxalq mərkəzi” ictimai birlikləri beynəlxalq assosiasiyasının üzvü, Latviyada humanist pedaqogika assosiasiyasının sədri, humanist pedaqogikanın cəngavəri, “Ürək dili ilə fizika” kitab müəllifi, müəllim, Klaypeda, Litva.
8. Sultanova X. – Çeçenistan Respublikası Humanist pedaqogika mərkəzinin rəhbəri, ÇR Təhsil və Elm Nazirliyi innovasiya və milli təhsil siyasəti şöbə rəisi, Çeçenistan Respublikasının əməkdar müəllimi, humanist pedaqogikanın cəngavəri, Qroznıy, Rusiya.
9. Sultanova K.T – Dağıstan Respublikası Humanist pedaqogika mərkəzinin rəhbəri, “Dünya mədəniyyəti” qimnaziyasının direktoru, Dağıstanın əməkdar müəllimi, humanist pedaqogikanın cəngavəri, Dərbənd. Rusiya.
10. Şurtina T.V. – “Humanist pedaqogikanın beynəlxalq mərkəzi” ictimai birlikləri beynəlxalq assosiasiyasının Koordinasiya Şurasının üzvü, Ş Amonaşvilinin “Həyat məktəbi” Xakasiya Respublikası Humanist pedaqogika mərkəzinin Respublika ictimai təşkilatının sədri, Xakasiya Respublikası İctimai Palatasının üzvü, RF ümumi təhsil üzrə fəxri işçi, humanist pedaqogikanın cəngavəri, Abakan, Rusiya
11. Abramova M.N. – Akademiçeskoye bələdiyyə təşkilatı bələdiyyə rəhbər müavini, RF ümumi təhsilin Fəxri işçi, humanist pedaqogikanın cəngavəri, Moskva, Rusiya.
12. Aleksandrova V.G – “Humanist pedaqogikanın beynəlxalq mərkəzi” ictimai birlikləri beynəlxalq assosiasiyasının Koordinasiya Şurasının üzvü, p.e.d., MDPU-nin professoru, “Humanist pedaqogikanın xristian mənbələri” monoqrafiyasının müəllifi, humanist pedaqogikanın cəngavəri, Moskva, Rusiya.
13. Alekseyenko İ.V. – M.Qorkiy adına əlavə təhsil üzrə müəllimi, “Harmoniya” mədəniyyət-maarişçilik mərkəzinin idarə heyətinin üzvü, humanist pedaqogikanın cəngavəri, Klaypeda, Litva.
14. Amonaşvili N.A. Tbilisi 1 saylı eksperimental ictimai məktəbinin müəllimi, p.e.d., 1-4-cü siniflər üçün vəsait və didaktik materiallarının müəllifi, humanist pedaqogikanın cəngavəri, Tbilisi, Gürcüstan.
15. Amonaşvili M.G. – Tbilisi 1 saylı eksperimental ictimai məktəbin direktor müavini, Tbilisi, Gürcüstan.
16. Amonaşvili P.Ş. – yazıçı, “Basti-Bubu” uşaq incəsənət mərkəzinin prezidenti, Tbilisi, Gürcüstan.
17. Bak V.F. – Ümum Ukrayna Humanist Pedaqogika mədəniyyət-təhsil assosiasiyasının vise-prezidenti, müəllim-metodist, “Ukraynanın təhsil əlaçısı”, “Ürək dili ilə biologiya” kitabın müəllifi, humanist pedaqogikanın cəngavəri, Artyomovsk, Ukrayna.
18. Baranyuk M.A. – “Humanist pedaqogikanın beynəlxalq mərkəzi” ictimai birliklərinin beynəlxalq assosiasiyası Koordinasiya Şurasının üzvü, Estoniyada humanist-şəxsiyyət pedaqogika assosiasiyasının idarə heyətinin üzvü, Estoniya humanist pedaqogikanın ictimai mərkəzinin rəhbəri, Lasnamyaz uşaq mərkəzinin rəhbəri, humanist pedaqogikanın cəngavəri, Tallinn, Estoniya
19. Boquslavskiy M.V. – “Pedaqoji carçısı” qəzetin baş redaktoru, RTA-nın müxbir üzvü. humanist pedaqogikanın cəngavəri, Moskva, Rusiya.
20. Gvilava M.S. – Tbilisi 1 saylı eksperimental ictimai məktəbin müəllimi, humanist pedaqogikanın cəngavəri, Tbilisi, Gürcüstan.
21. Gorodoviş S.Y – “Humanist pedaqogikanın mərkəzi” ümumrusiya ictimai təşkilatı Blaqoveşensk şöbəsinin rəhbəri, «Bizim ev» qeyri-dövlət təhsil müəssisəsinin direktoru, humanist pedaqogikanın cəngavəri, Rusiya.
22. Grigalaşvili Z.A. – Tbilisi 1 saylı eksperimental ictimai məktəbin direktoru, Tbilisi, Gürcüstan
23. Yevdokimova Y.S. – “Humanist pedaqogikanın mərkəzi” ümumrusiya ictimai təşkilatı Volqoqrad şöbəsinin rəhbəri, p.e.n., dosent, Volqoqrad şəhəri hökumətinin laureatı, humanist pedaqogikanın cəngavəri, Rusiya
24. Zuyev D.D. – “Humanist pedaqogika antologiyası”nın baş redaktoru, RTA-nın müxbir üzvü, professor, humanist pedaqogikanın cəngavəri, Moskva, Rusiya
25. Gulivatıy B.M – Humanist pedaqogika Akademiyasının prezidenti, humanist pedaqogikanın cəngavəri, professor, Vinnisa, Ukrayna.

26. Kirşin İ.A.- "Humanist pedaqogikanın Mərkəzi" Ümumrusiya ictimai təşkilatının Kalininqrad şöbəsinin rəhbəri, 49 sayılı liseyi nəzdində "Günəşli Bağ" studiyasının rəhbəri, p.e.n, humanist pedaqogikanın cəngavəri, Humanist pedaqogikanın beynəlxalq mərkəzinin idarə heyətinin sədri, Rusiya
27. Kuçerevskiy V.A. – Humanist pedaqogikanın Ümumukrayna mədəniyyət-təhsil maarifçilik mərkəzi Odessa şöbəsinin rəhbəri, "Humanist pedaqogika" qəzetinin baş redaktoru, Humanist pedaqogikanın cəngavəri, Belqorod-Dnestrovskiy, Ukrayna.
28. Mixaylov E.B.- Ümumukrayna mədəniyyət-təhsil maarifçilik assosiasiyasının idarə heyətinin üzvü, Çernovitsk vilayəti üzrə Humanist pedaqogika Mərkəzinin rəhbəri, Çernovitskiy, Ukrayna.
29. Nadtoçiy T.L.- Ümumukrayna mədəniyyət-təhsil maarifçilik assosiasiyasının idarə heyətinin üzvü, Xarkov vilayəti üzrə Humanist Pedaqogika mərkəzinin rəhbəri, "Ukrayna ədəbiyyatçıları konqresi" incəsənət ittifaqının üzvü, humanist pedaqogikanın cəngavəri, Xarkov, Ukrayna.
30. Nikitin V.Q – "Humanist pedaqogikanın beynəlxalq mərkəzi" ictimai təşkilatların beynəlxalq assosiasiyası Koordinasiya şurasının üzvü, "Ürək və qu" beynəlxalq ictimai jürinin sədri, "Rostenrəqokompleks" İdarə şirkəti MMC-nin baş direktoru, humanist pedaqogikanın cəngavəri, Rostov-na-Donu, Rusiya.
31. Nioradze V.G.- PSEA-nın akademiki, p.e. d, MŞPU professoru, yazılı nitqin yetişdirməsi pedaqoji sisteminin müəllifi, humanist pedaqogikanın cəngavəri.
32. Ozols D. – "Humanist pedaqogikanın beynəlxalq mərkəzi" ictimai birlikləri beynəlxalq assosiasiyasının vice-prezidenti, Latviya Humanist pedaqogika assosiasiyasının idarə heyətinin sədri, humanist pedaqogikanın cəngavəri, Latviya, Riqa.
33. Pavlova T.L. – "Humanist pedaqogikanın beynəlxalq mərkəzi" ictimai birliklər beynəlxalq assosiasiyası Koordinasiya şurasının sədri, "Humanist pedaqogikanın mərkəzi" ümumrusiya ictimai təşkilatı Novosibirsk şöbəsinin üzvü, professor, Novosibirsk dövlət pedaqoji universiteti pedaqogika kafedrasının müdiri, p.e.n, RF ali peşə təhsili fəxri işçisi, humanist pedaqogikanın cəngavəri, Rusiya.
34. Romyantseva T.N.- "Humanist pedaqogikanın beynəlxalq mərkəzi" ictimai birlikləri beynəlxalq assosiasiyası koordinasiya şurasının üzvü, Rerixlər Beynəlxalq Mərkəzi Humanist pedaqogika mərkəzinin referenti, Moskva, Rusiya.
35. Saliyenko N.A, - Humanist pedaqogika ümumukrayna mədəniyyət-təhsil assosiasiyasının idarə heyətinin sədri, ümumukrayna mədəniyyət-təhsil assosiasiyası Dnepropetrovsk şöbəsinin rəhbəri, Şəhər Sağlamlıq Mərkəzinin həkim-metodist, humanist pedaqogikanın cəngavəri, Ukrayna.
36. Sartaniya V.Ş. – i.e.d., Gürcüstan Patriarxı Andrey Pervozvanniy adına Gürcüstan universiteti idarəetmə və iqtisadiyyat fakultətinin dekanı, PSEA-nın akademiki, Tbilisi, Gürcüstan.
37. Sxvitridze T.M.- "Bast-Babu" uşaq incəsənət mərkəzinin banisi və prodüseri, ansamblın bədiirəhbəri, Gürcüstan kanallarında uşaq verilişlərinin müəllifi, Tbilisi, Gürcüstan.
38. Çernozyomova Y.N.- "Humanist pedaqogikanın beynəlxalq mərkəz" ictimai birliklərin beynəlxalq assosiasiyasının vice-prezidenti, "Humanist pedaqogikanın mərkəzi" ümumrusiya ictimai təşkilatının vice-prezidenti, f.e.d, professor. Humanist pedaqogika cəngavəri, Moskva, Rusiya.
39. Şişova M.İ. – "Humanist pedaqogikanın beynəlxalq mərkəz" ictimai birliklərin beynəlxalq assosiasiyasının vice-prezidenti, ümumrusiya ictimai təşkilatların "Humanist pedaqogika mərkəzi"nin vice-prezidenti, 200 sayılı DÜM OÜM, RF ümumi təhsili fəxri işçisi, Moskva meriyasının mükafatı laureatı, p.e.n, Humanist pedaqogikanın cəngavəri, Moskva, Rusiya.
40. Tsutskiridze Z.- jurnalist, pedaqogika doktoru, professor, İ.Çavçavadze adına universiteti nəzdində pedaqogika institutu pedaqoji tədqiqatlarının koordinatoru, Tbilisi, Gürcüstan.
41. Ermetov İ.O. – "Humanist pedaqogikanın beynəlxalq mərkəzi" Koordinasiya şurasının üzvü, Ümumukrayna mədəniyyət-təhsil assosiasiyasının vice-prezidenti, humanist pedaqogikanın Kiyev şöbəsinin rəhbəri, Ukrayna Nazirlər Kabineti mükafatı laureatı.
42. Yaunzemis T. – "Humanist pedaqogika beynəlxalq mərkəzi" ictimai birlikləri beynəlxalq assosiasiyası Koordinasiya Şurasının üzvü, Latviya Humanist pedaqogika assosiasiyasının idarə heyətinin üzvü, Smiltēn vilayəti təhsil şöbəsinin rəisi, Humanist pedaqogikanın cəngavəri, Latviya.
- Бушети, Gürcüstan.
- 17.07.2011 r.